

Світлана КОВАЛЬ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕСУРСНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Розглянуто теоретичні основи ресурсної політики банку. Здійснено аналіз ресурсної політики ПАТ КБ "Приватбанк". Запропоновано заходи, спрямовані на удосконалення ресурсної політики вітчизняних банків.

Основою функціонування економічної системи будь-якої країни є фінансові ресурси, які акумулювали всі учасники господарських відносин. У макроекономічних умовах, що склалися в Україні внаслідок світової фінансової кризи, розроблення ефективної ресурсної політики банку має вирішальне значення для прийняття важливих стратегічних рішень щодо розвитку економіки країни. Оптимальний розподіл фінансових ресурсів шляхом мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення, а також їх спрямування в кредитно-інвестиційний процес – є однією із основних функцій банківської системи. Саме тому, в умовах зростання банківської конкуренції особливого значення набуває розроблення і реалізація оптимальної ресурсної політики, яка забезпечить стабілізацію ситуації на депозитному ринку та нейтралізацію впливу фінансової кризи.

Теоретичні концепції, присвячені проблематиці формування та використання фінансових ресурсів банків, ускладнюються та диференціюються разом зі зміною умов функціонування ресурсів банківських установ. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням проблем, пов'язаних з ефективним формуванням та розподілом фінансових ресурсів банків шляхом реалізації оптимальної ресурсної політи-

ки, на особливу увагу заслуговують праці М. Алексеєнка, О. Васюренка, В. Вітлінського, О. Дзюблюка, Ж. Довгань, О. Заруцької, О. Клименко, В. Міщенко, Д. Олійника, В. Рисіна, К. Прокопчук, М. Савлука та ін.

Відаючи належне науковим працям вітчизняних та зарубіжних вчених, варто зауважити, що існує потреба у подальшому дослідженні реалізації ресурсної політики окремо взятого банку. Це обумовлено недостатнім рівнем розробки окремих питань щодо формування оптимальної ресурсної політики в умовах зростаючої конкуренції. З огляду на це, комплексне дослідження питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією ресурсної політики банків, набуває особливої актуальності.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності ресурсної політики банку, дослідженні практичних аспектів її реалізації та обґрунтуванні шляхів її удосконалення.

У забезпеченні стабільності і надійного функціонування банків важливу роль відіграє формування науково обґрунтованої банківської політики. Формуючи свою політику, вітчизняні банки повинні спиратися на знання, досвід, що існують у світі. Досвід країн із розвинутою ринковою системою підтверджує, що важливою складовою всієї банківської політики є політика формування ресурсної бази або ресурсна політика.

Залучення ресурсів для банку є основою його діяльності, пріоритетним завданням, яке історично відіграє первинну і визначальну роль щодо його активних операцій і без вирішення якого банк не може існувати.

В. В. Рисін розглядає ресурсну політику банку як систему заходів, які здійснює банк з метою визначення найефективніших шляхів формування і розширення його ресурсної бази та використання наявних банківських ресурсів [1, 115]. На думку вченого, основними напрямками ресурсної політики банку є: акумуляція тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів; формування власного капіталу банку; розміщення банківських ресурсів у сфері найефективнішого їх використання з метою отримання максимального прибутку.

Два перших напрями ресурсної політики банку пов'язані з акумуляцією банківських ресурсів (депозитів, запозичених і власних коштів), а третій передбачає трансформацію цих пасивів у кредити та інвестиції, за рахунок чого створюється промисловий і торговий капітал [1, 117].

Таким чином, у складі ресурсної політики можна виокремити дві складові: депозитну та кредитну політику. Депозитна політика представлена системою заходів спрямованих на формування депозитного портфеля, а також різноманітними інструментами реалізації конкурентних переваг на ринку депозитних послуг із метою залучення максимального обсягу депозитних ресурсів.

На думку Т. Андрушківа, депозитну політику банку слід розглядати як стратегію і тактику щодо залучення коштів вкладників та інших кредиторів і визначення найефективніших їх комбінацій [2, 3]. Тому оптимізація депозитної політики банку – складне багатофакторне завдання, основою вирішення якого має бути врахування інтересів економіки країни в цілому, банку як суб'єкта економіки, клієнта й персоналу банку зо-

крема. Очевидно, що зазначені інтереси не завжди збігаються. І саме оптимальна депозитна політика передбачає, насамперед, узгодження їх інтересів. Окрім цього, депозитна політика має бути підпорядкована оптимальному співвідношенню ліквідності, дохідності та ризику [2, 4].

О. Бартош характеризує депозитну політику як складне економічне явище і розглядає її як у широкому, так і у вузькому значеннях. У широкому розумінні депозитна політика – це стратегія і тактика банку під час його діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також організації та управлінні депозитним процесом. Під депозитною політикою у вузькому значенні доцільно розуміти стратегію і тактику банку в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення його ліквідності [3, 98].

На думку Н. П. Дребот, розроблення депозитної політики полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку й удосконалення банківської діяльності в процесі залучення й акумулювання ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищення їх ефективності [4, 126].

Оскільки зміст депозитної політики виявляється в забезпеченні стабільності і стійкості банківської установи, її рентабельності, ліквідності та надійності, а також адекватності її діяльності потребам клієнтів, І. М. Вядрова пропонує під депозитною політикою розуміти комплекс заходів банку щодо формування портфеля депозитних ресурсів, різноманітних форм і методів здійснення цих заходів, визначення конкурентних позицій на даному сегменті ринку і забезпечення стійкості і надійності ресурсної бази [5, 90].

Незважаючи на різні тлумачення депозитної політики банку, можна виявити її характерну ознаку, на яку вказують всі науковці: депозитна політика забезпечує акумуляцію фінансових ресурсів банківською установою.

Складовою ресурсної політики є кредитна політика. В економічній літературі не сформовано єдиного, чіткого підходу до її сутності. Різні вітчизняні й зарубіжні автори пропонують відмінні тлумачення даної дефініції, базуючись на власному баченні ролі та місця кредитних операцій у банківській діяльності [6, 58].

Так, на думку В. Вітлінського, кредитна політика – це стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поверненості, терміновості, диференційованості, забезпеченості, платності [7, 40]. Такої ж позиції дотримується і колектив авторів на чолі з проф. В. Міщенком [8, 255].

На думку О. Васюренка, кредитна політика банку визначає завдання й пріоритети кредитної діяльності, засоби і методи їх реалізації, а також принципи та порядок організації власне кредитного процесу [9, 159]. Отже, подібні підходи досить узагальнено трактують зміст кредитної політики банку.

У працях російських економістів також немає одностайного бачення на сутність кредитної політики банку. Так, Г. Панова запропонувала визначення кредитної політики як стратегії і тактики банку щодо залучення ресурсів на поворотній основі та їх інвестування в частині кредитування клієнтів банку [10, 21]; О. Жарковська тлумачить кредитну політику як стратегію і тактику банку в сфері отримання і надання кредитів [11, 198].

Зовсім по-іншому трактують кредитну політику західні економісти. Так, у праці Н. Брука зазначено, що “кредитна політика немовби створює кредитну мову банку загалом, і вона дуже важлива для підтримки наступництва відповідно до зростання банку, диверсифікації його діяльності та делегування кредитних повноважень і обов’язків у банку” [12, 249]. Дж. Сінкі визначає кредитну політику як документаль-

но оформлену схему організації і контролю кредитної діяльності банку [13, 938].

На нашу думку, всі вищенаведені тлумачення кредитної політики є правильними. Разом з тим, найбільш обґрунтованим та досконалим є визначення О. Дзюблюка, у якому враховано її кінцеву мету щодо формування оптимальної структури кредитних вкладень, визначено стратегічні цілі: кредитна політика – це розроблення й реалізація системи заходів із управління кредитним процесом комерційного банку, що охоплює всі основні етапи організації кредитних операцій і має стратегічними цілями забезпечення дохідності банківської діяльності та зниження кредитного ризику. Дані етапи охоплюють усі основні аспекти діяльності банківського персоналу в сфері кредитних операцій – від вибору орієнтовних напрямків розміщення кредитних ресурсів, відповідно до чого здійснюють приймання і розгляд конкретних заявок на видачу позичок, до кінцевого погашення кредиту й нарахованих за ним процентів [6, 60].

Кредитна політика банку визначає пріоритети при виборі клієнтів і кредитних інструментів, визначає норми і правила, які регламентують кредитну діяльність банку. Таким чином, кредитна політика створює передумови ефективної роботи банку, об’єднує й організовує зусилля персоналу, зменшує вірогідність помилок і прийняття нераціональних рішень.

Оскільки кредитна діяльність банку здійснюється за рахунок сформованих фінансових ресурсів, депозитна політика має забезпечити здійснення банківської діяльності, а кредитна політика – ефективне використання власних і залучених коштів.

Таким чином, можна підсумувати, що кожен банк повинен розробляти комплексну ресурсну політику, яка охоплює оптимальні депозитну та кредитну політику.

Важливою складовою процесу формування і реалізації ресурсної політики є аналіз,

що представляє сукупність підходів, прийомів та методів визначення поточних і минулих показників для оцінки її ефективності. Основними напрямками аналізу ресурсної політики банку є аналіз динаміки та структури депозитного і кредитного портфелів.

Здійснимо оцінку ресурсної політики ПАТ КБ “Приватбанк”. Дослідження розпочнемо із аналізу динаміки депозитних коштів (табл. 1).

Як бачимо із показників (табл. 1), депозитні кошти становили значну частину фінансових ресурсів ПАТ КБ “Приватбанк”. Так, частка депозитних ресурсів, залучених від клієнтів банку, становила: на початок 2010 р. – 57,9%; на початок 2011 р. – 67,4%; на початок 2012 р. – 71,8%; на початок 2013 р. – 71,4%. Оцінка показників питомої ваги депозитних коштів свідчить про її стабільне зростання.

Аналіз динаміки абсолютного обсягу депозитних коштів свідчить про їх зростання. Так, станом на 1 січня 2010 р. обсяг депозитних коштів ПАТ КБ “Приватбанку” становив 49835,3 млн. грн.; станом на 1 січня 2011 р. – 74449,7 млн. грн. (темп зростання склав 149,4%, абсолютний приріст – 24614,4 млн. грн.); станом на 1 січня 2012 р. – 91288,2 млн. грн. (темп зростання – 122,6%, абсолютний приріст – 16838,5 млн. грн.); станом на 1 січня 2013 р. – 106324,2 млн. грн. (темп зростання – 116,5%, абсолютний приріст – 15036,0 млн. грн.).

Динаміку стабільного зростання депозитних коштів можна пояснити виваженою депозитною політикою, яка постійно реалізується банком. До основних завдань депозитної політики належать: бути лідером в Україні з надання населенню і юридичним особам платіжних та інших банківських послуг, перехід від обслуговування у відділеннях банку до навчання клієнтів, використання дистанційних інструментаріїв банківського обслуговування з відривом від найближчих конкурентів [14].

ПАТ КБ “Приватбанк” розроблено Стратегію на 2013–2017 рр., яка передбачає виконання таких стратегічних завдань:

- підвищення задоволеності клієнтів від співробітництва з Приватбанком;
- навчання клієнтів застосуванню дистанційних інструментів банківського обслуговування за допомогою Інтернет-банкінгу Приват 24, а також інших мобільних додатків;
- доведення питомої ваги автоматизованих операцій до рівня 90%;
- нарощення портфеля платіжних карток;
- збільшення кількості клієнтів, що використовують зарплатні проекти від ПАТ КБ “Приватбанк”;
- утримання існуючих клієнтів та збільшення клієнтської бази малого і середнього бізнесу;
- залучення корпоративних VIP-клієнтів [14].

Таблиця 1

Динаміка депозитних коштів ПАТ КБ “Приватбанк” за 2009–2012 рр.*

Показники	01.01.2010 р.	01.01.2011 р.	01.01.2012 р.	01.01.2013 р.
Фінансові ресурси, всього, млн. грн.	86066,1	110441	127113	148840,8
Депозитні кошти, млн. грн.	49835,3	74449,7	91288,2	106324,2
Абсолютний приріст депозитних коштів, млн. грн.	-	24614,4	16838,5	15036
Темп зростання депозитних коштів, %	-	149,4	122,6	116,5
Частка депозитних коштів у фінансових ресурсах, %	57,9	67,4	71,8	71,4

* Розраховано на основі [14].

Формування стабільної депозитної бази шляхом мобілізації достатнього обсягу ресурсів визначає можливість банку здійснювати діяльність. Тобто особливістю банківської діяльності є реалізація функції фінансового посередництва в економіці, що передбачає мобілізацію банками тимчасово вільних грошових коштів економічних агентів із подальшим спрямуванням сформованих ресурсів на задоволення потреб економіки в додаткових ресурсах. Саме тому, особливий інтерес має оцінка коштів, залучених банками на рахунки суб'єктів господарювання та населення. Проаналізуємо депозитні кошти ПАТ КБ "Приватбанк" у розрізі клієнтів (табл. 2).

Аналіз структури депозитних коштів (табл. 2) свідчить, що депозитна політика

банку спрямована, передусім, на співпрацю з клієнтами фізичними особами. Про це свідчить значне переважання коштів населення, залучених на рахунки банку. Крім того, частка коштів населення у депозитних ресурсах упродовж 2009–2012 рр. стабільно зростала, відповідно питома вага коштів юридичних осіб зменшувалася. Так, на початку 2010 р. питома вага коштів населення, які були залучені на рахунки банку становила 68,9%; на початку 2011 р. – 72,6%; на початку 2012 р. – 76,3%; на початку 2013 р. – 80,7%.

Розглянемо як розподілились депозитні кошти на рахунках клієнтів, залучених ПАТ КБ "Приватбанк" за видами економічної діяльності (рис. 1).

Таблиця 2

Динаміка та структура депозитних коштів, залучених ПАТ КБ "Приватбанк" на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб у 2009–2012 рр.*

Період		1. 01.2010 р.	1. 01.2011 р.	1. 01.2012 р.	1. 01.2013 р.
Кошти фізичних осіб	Млн. грн.	34319,2	54037	69695,3	85847
	Питома вага, %	68,9	72,6	76,3	80,7
Кошти юридичних осіб	Млн. грн.	15516,1	20412,7	21592,9	20477,2
	Питома вага, %	31,1	27,4	23,7	19,3

* Складено та розраховано на основі: [14]

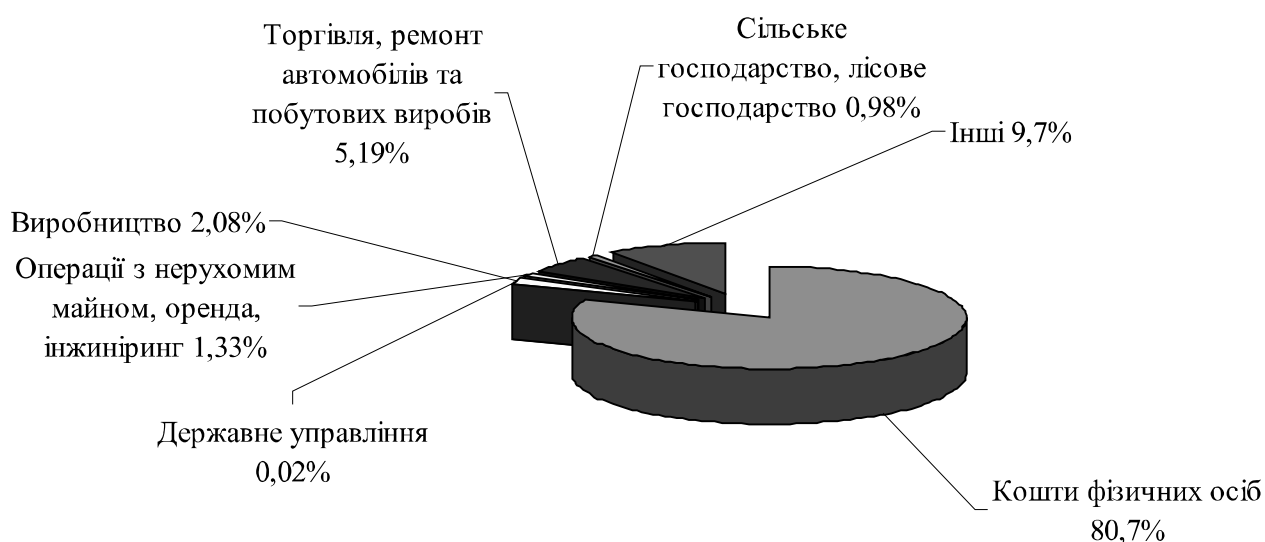


Рис. 1. Структура депозитних коштів ПАТ КБ "Приватбанк" за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2013 р.*

* Складено та розраховано на основі [14]

Показники на рис. 1 відображають структурний розподіл депозитних коштів за видами економічної діяльності за результатами 2012 р. Так, банком залучено на рахунки клієнтів: від суб'єктів господарювання, які працюють у торгівлі, надають ремонтні послуги – 5,19%; від суб'єктів господарювання, які працюють у сфері виробництва – 2,08%; від суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з нерухомістю – 1,33%; від суб'єктів господарювання, які працюють у сільському, лісовому господарстві – 0,98%.

Депозитна політика банківської установи має бути оптимальною. Іншими словами, вона має забезпечувати досягнення оптимального співвідношення ліквідності, доходності й ризику та інших цілей функціонування банку. Під час оцінки депозитної політики важливою є оцінка депозитної бази банку за строками погашення (табл. 3).

Оцінка показників (табл. 3) свідчить, що основна частина коштів фізичних осіб, залучені ПАТ КБ “Приватбанк” на короткі терміни. Так, частка коштів фізичних осіб на поточних і депозитних рахунках терміном

до 1 місяця становила на 1 січня 2011 р. – 44,3% коштів громадян; на 1 січня 2012 р. – 47,8%; на 1 січня 2013 р. – 40,4%. Враховуючи, що банк за поточними рахунками не нараховує і відповідно не виплачує відсотки, є можливість користуватися нестабільними, але значними за обсягом безкоштовними фінансовими ресурсами.

Кошти, залучені від населення на термін від 1 до 3 місяців становили: на 1 січня 2011 р. – 15,0% коштів громадян; на 1 січня 2012 р. – 18,9%; на 1 січня 2013 р. – 20,3%. Залучення коштів на короткі терміни є вигідним для банку, оскільки за депозитними рахунками на короткі терміни нараховуються невисокі відсотки. Таким чином, він має у розпорядженні недорогі фінансові ресурси.

Більше третини депозитних коштів, залучених на рахунки громадян на термін від 3 до 12 місяців: на 1 січня 2011 р. їх питома вага становила 39,8% коштів громадян; на 1 січня 2012 р. – 31,3%; на 1 січня 2013 р. – 34,8%.

Довгострокові залучені кошти населення на рахунках Приватбанку становили незначну питому вагу.

Таблиця 3

Динаміка та структура депозитних коштів, залучених на рахунки фізичних осіб ПАТ КБ “Приватбанк” за строками погашення у 2010–2012 рр.*

Показники		1. 01.2011 р.	1. 01.2012 р.	1. 01.2013 р.
На вимогу та менше 1 місяця	млн. грн.	23963,3	33291,3	34699,8
	питома вага, %	44,3	47,8	40,4
від 1 до 3 місяців	млн. грн.	8124,6	13178,5	17417,8
	питома вага, %	15,0	18,9	20,3
від 3 до 12 місяців	млн. грн.	21499	21846,7	29844,5
	питома вага, %	39,8	31,3	34,8
від 12 місяців до 5 років	млн. грн.	446,2	1360,1	3883,4
	питома вага, %	0,8	2,0	4,5
понад 5 років	млн. грн.	3,9	18,6	1,5
	питома вага, %	0,007	0,027	0,002
Усього	млн. грн.	54037,0	69695,3	85847,0
	питома вага, %	100,0	100,0	100,0

* Розраховано на основі [14].

Аналіз структури депозитних коштів, залучених ПАТ КБ Приватбанк у розрізі строків погашення свідчить про значні конкурентні переваги досліджуваного банку, який має у розпорядженні значні дешеві ресурси. Таку ситуацію, коли клієнти розміщують кошти на поточних рахунках на безоплатній основі можна пояснити тим, що за результатами опитування населення 36% опитаних вважають ПАТ КБ “Приватбанк” найбільш надійним серед конкурентів. Упродовж 2012 р. покращився рівень популярності та інноваційності, здатності задовольнити всі потреби клієнтів. Така оцінка відображає сильні сторони банку та ефективність його ресурсної політики. Крім того, він позитивно відрізняється серед конкурентів активним розвитком та його оцінкою як лідера ринку. У 2012 р. кількість клієнтів, які здійснюють транзакції у ПАТ КБ “Приватбанк”, зросла удвічі. Упродовж грудня 2012 р. послугами банку щодня користувалися 2,6 мільйона клієнтів, що є національним рекордом банківського обслуговування, тоді як у грудні 2011 р. – 1,3 мільйона чоловік. У 2012 р. кількість клієнтів, які постійно користуються картками для оплати у торговельній мережі, зросла на чверть мільйона [14].

У процесі розроблення кредитної політики банки визначають пріоритети формування кредитного портфеля, розглядають його диверсифікацію з позиції визначення оптимальної кредитної політики, що зумовлює її дослідження за такими видами,

як: кредитна політика за наданням споживчих позик, кредитна політика щодо кредитування секторів економіки, ризиковість кредитної політики (забезпеченість кредитів). Для виявлення особливостей, тенденцій та напрямів удосконалення кредитної політики банків здійснимо дослідження кредитної політики ПАТ КБ “Приватбанк”. Розпочнемо із дослідження за суб’єктами кредитування (юридичні та фізичні особи) (табл. 4).

Показники структури кредитного портфеля у розрізі суб’єктів господарювання та фізичних осіб свідчить, що банк переважно здійснює кредитування юридичних осіб. Так, частка кредитів, що надані суб’єктам господарювання, становила: на початку 2010 р. – 72,4%; на початку 2011 р. – 79,4%; на початку 2012 р. – 78,1%; на початку 2013 р. – 79,7%. Відповідно питома вага кредитів, які були надані банком громадянам, становила: на початку 2010 р. – 27,6%; на початку 2011 р. – 20,6%; на початку 2012 р. – 21,9%; на початку 2013 р. – 20,3%.

Проаналізуємо структуру кредитного портфеля за видами економічної діяльності (див. рис. 2). Аналіз показників (рис. 2) свідчить, що ПАТ КБ “Приватбанк” переважно кредитувалися суб’єкти господарювання, які здійснюють торгівельну діяльність. Так, частка кредитів, наданих суб’єктам, що працюють у торгівельній сфері або надають ремонтні послуги, становила: на 1 січня 2010 р. – 44,49%; на 1 січня 2011 р. –

Таблиця 4

Динаміка та структура кредитного портфеля ПАТ КБ “Приватбанк” в розрізі юридичних та фізичних осіб у 2009–2012 рр.*

Період		1. 01.2010 р.	1. 01.2011 р.	1. 01.2012 р.	1. 01.2013 р.
Кредити, надані юридичним особам	млн. грн.	54227,3	81030,5	96175,8	110777
	питома вага, %	72,4	79,4	78,1	79,7
Кредити, надані фізичним особам	млн. грн.	20721,7	20969,7	26951,4	28183,6
	питома вага, %	27,6	20,6	21,9	20,3

* Розраховано на основі [14].

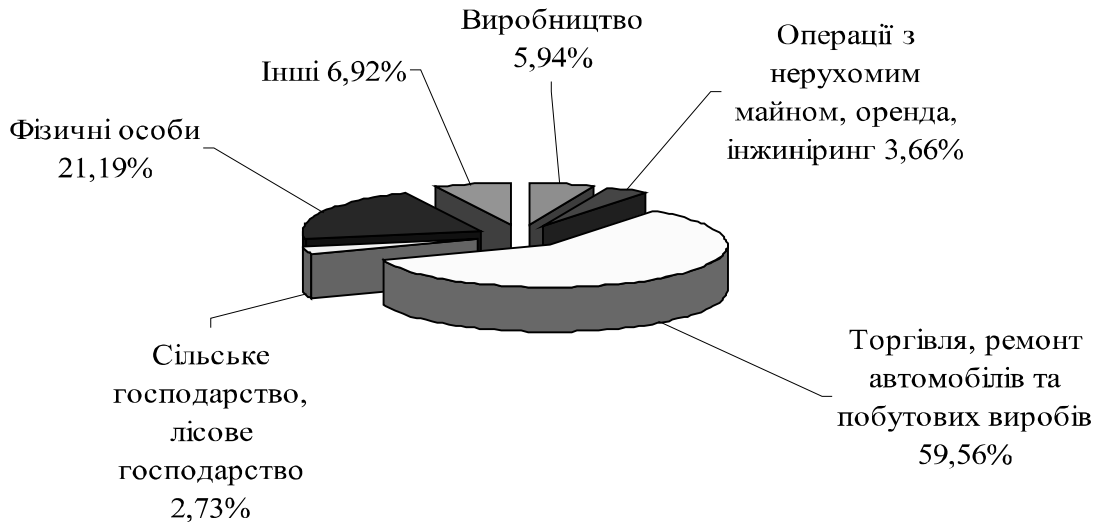


Рис. 2. Структура кредитного портфеля ПАТ КБ “Приватбанк” за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2013 р.*

* Розраховано на основі [14].

50,28%; на 1 січня 2012 р. – 55,69%; на 1 січня 2013 р. – 59,56%.

Частка кредитів, наданих позичальникам, які працюють у сфері виробництва, становила: на 1 січня 2010 р. – 3,65%; на 1 січня 2011 р. – 14,28%; на 1 січня 2012 р. – 5,5%; на 1 січня 2013 р. – 5,94%. Банк здійснював кредитування суб'єктів господарювання, які працюють у сільському господарстві. Частка таких кредитів становила: на 1 січня 2010 р. – 3,49%; на 1 січня 2011 р. – 3,41%; на 1 січня 2012 р. – 2,98%; на 1 січня 2013 р. – 2,73% (рис. 2).

Частина кредитних ресурсів була надана суб'єктам господарювання, які здійснюють операції з нерухомістю: на 1 січня 2010 р. – 3,36%; на 1 січня 2011 р. – 4,65%; на 1 січня 2012 р. – 4,93%; на 1 січня 2013 р. – 3,66%.

У процесі кредитування важливою є політика банку щодо видачі кредитів без забезпечення або забезпечених кредитів. Розглянемо, якою є кредитна політика ПАТ КБ “Приватбанку” щодо видачі бланкових або незабезпечених кредитів (табл. 5).

Оцінка показників, відображених у табл. 5, свідчить, що “Приватбанк” проводить виважену кредитну політику і переваж-

но надає кредити під заставу. Як бачимо, частка кредитів, виданих під заставу, становила: на 1 січня 2011 р. – 86,1%; на 1 січня 2012 р. – 81,6%; на 1 січня 2013 р. – 79,1%.

Видача забезпечених заставою кредитів має значні переваги, оскільки у випадку неспроможності позичальника повернути кредит з об'єктивних чи суб'єктивних причин фактор забезпечення гарантує зменшення рівня втрат банку за рахунок заставного майна. У банківському кредитуванні застава має трояку сутність, що змінюється протягом строку кредиту. Так, на етапі розгляду кредитної заявки застава є необхідною та достатньою умовою видачі кредиту. На етапі обслуговування й погашення заборгованості позичальником наявність застави дисциплінує позичальника, а також дає змогу банку мінімізувати свої витрати на формування резервів на можливі втрати за кредитними операціями. На етапі стягнення простроченої заборгованості застава є джерелом покриття вимог банку до позичальника за рахунок коштів, які отримують від продажу застави у встановленому законодавством і договором застави порядку [15, 172].

Таблиця 5

**Динаміка та структура кредитного портфеля ПАТ КБ “Приватбанк”
за видами забезпечення у 2010–2012 рр.***

Показники	1.01.2011 р.		1.01.2012 р.		1.01.2013 р.	
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %
Кредитний портфель, всього	102000,2	100	123127,2	100	138960,6	100
Незабезпечені кредити	14186,9	13,9	22635,0	18,4	28993,6	20,9
Кредити, що забезпечені:	87868,3	86,1	100492,3	81,6	109967,1	79,1
в тому числі:						
Нерухоме майно житлового призначення	4944,3	4,8	3829,5	3,1	3300,1	2,4
Інше нерухоме майно	3506,2	3,4	2744,0	2,2	2028,6	1,5
Грошові депозити	1063,9	1,0	1151,7	0,9	2236,3	1,6
Цінні папери	4301,9	4,2	3005,5	2,4	4525,4	3,3
Інше майно	74052,1	72,6	89761,6	72,9	97876,6	70,4

* Розраховано на основі [14].

Детальне дослідження видів забезпечення свідчить, що надаючи кредити Приватбанк переважно бере у заставу майно позичальників і не надає кредити під гарантії та поручительства (див. табл. 5).

У процесі дослідження виявлено, що частка незабезпечених кредитів становила: на 1 січня 2011 р. – 13,9%; на 1 січня 2012 р. – 18,4%; на 1 січня 2013 р. – 20,9% (див. табл. 5). Як бачимо, частка кредитів, виданих без забезпечення, є значно меншою порівняно із забезпеченими кре-

дитами. Разом з тим, чітко відстежується тенденція до зростання питомої ваги незабезпечених кредитів у кредитному портфелі. Саме тому є доцільним дослідити, яким суб'єктам надаються такі кредити (табл. 6).

Отже, серед незабезпечених кредитів переважають позики, які надані фізичним особам. Так, частка незабезпечених кредитів, наданих фізичним особам на поточні потреби, становила: на 1 січня 2011 р. – 56,6%; на 1 січня 2012 р. – 58,7%; на 1 січня 2013 р. – 55,3%. Питома вага незабезпече-

Таблиця 6

Динаміка та структура незабезпечених кредитів ПАТ КБ “Приватбанк” у 2010–2012 рр.*

Показники	1.01.2011 р.		1.01.2012 р.		1.01.2013 р.	
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %
Незабезпечені кредити	14186,9	100	22635,0	100	28993,6	100
Кредити, надані юридичним особам	3185	22,5	3647,8	1,6	7496,7	25,9
Кредити, надані фізичним особам-підприємцям	34,3	0,2	270,1	0,1	422	1,5
Іпотечні кредити фізичним особам	66,7	0,5	693,9	0,3	1207,9	4,2
Кредити, надані фізичним особам на поточні потреби	8033,1	56,6	13290,9	58,7	16020,1	55,3
Інші кредити, надані фізичним особам	2867,9	20,2	4732,3	20,9	3846,9	13,3

* Розраховано на основі [14].

них кредитів, наданих фізичним особам на інші потреби, становила: на 1 січня 2011 р. – 20,2%; на 1 січня 2012 р. – 20,9%; на 1 січня 2013 р. – 13,3%.

Аналіз кредитного портфеля дозволяє дійти висновку, що кредитна політика ПАТ КБ “Приватбанк” спрямована на збільшення обсягів наданих кредитів як фізичних, так і юридичних осіб, що є позитивним, оскільки саме доходи за кредитними операціями переважають у доходах банківських установ. Особливістю кредитної політики є видача позик фізичним особам без забезпечення за різноманітними кредитними картками. Такі кредити є високо ризиковими, разом з тим передбачають видачу кредитів під високі процентні ставки, що підвищує дохідність банківського бізнесу.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що не існує уніфікованої ресурсної політики для всіх банків. Кожен банк розробляє власну ресурсну політику, яка враховує економічну, політичну, соціальну ситуацію як в державі загалом, так і окремі території, де функціонує банківська установа. Разом з тим, ресурсна політика будь-якого банку має бути спрямована на залучення існуючих та потенційних клієнтів.

На нашу думку, для підвищення ефективності ресурсної політики, вітчизняним банкам необхідно використовувати нецінові методи депозитної політики, зокрема такі маркетингові інструменти:

- активне застосування реклами як банку загалом, так і банківських програм та продуктів;

- постійне висвітлення інформації про діяльність банку;

- підтримання зв'язків із громадськістю (засобами масової інформації та цільовими аудиторіями) для залучення нових клієнтів та утримання існуючих;

- розширення асортименту депозитних продуктів, запровадження програми ло-

яльності як для нових, так і для існуючих вкладників;

- дослідження пропозиції депозитних послуг інших банків у межах цільових груп клієнтів та розроблення відповідної стратегії;

- розроблення власної системи навчання співробітників культурі спілкування з клієнтом, елементам психології.

З метою удосконалення реалізації кредитної політики пропонуємо вітчизняним банківським установам чітко встановлювати критерії прийняття рішень про надання кредиту, зокрема:

- визначати оптимальний склад потенційних позичальників; надавати переваги клієнтам, які вже раніше кредитувалися у банку і проявили себе як сумлінні позичальники;

- корегувати стандартні оцінки фінансового стану позичальника, що враховують вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на його діяльність; визначати кредитоспроможність клієнта за допомогою дискримінаційних моделей та скоринг-оцінку;

- комплексно і доступно розкривати перед потенційними позичальниками інформацію про умови надання кредитів;

- проводити реструктуризацію заборгованості у разі виникнення проблем з погашенням кредиту, розробляти умови пролонгації кредитів;

- забезпечити ефективне функціонування служби безпеки банку;

- проводити обов'язкове страхування переданих в заставу цінностей.

Література

1. Русін В. В. *Складові елементи ефективної ресурсної політики комерційного банку* // *Регіональна економіка*. – 2009. – № 3. – С. 115–123.

2. Андрушків Т. *Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи* // *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. – 2012. – Випуск 17. – С. 3–13.

3. Бартош О. Депозитна політика банку та основні етапи її формування // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2008. – № 3. – С. 97–101.
4. Дребот Н. П., Галько О. Р. Стратегія банківської установи на ринку депозитних послуг // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 125–132.
5. Вядрова І. М., Романова Ю. В. Депозити як ресурсний потенціал банку // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 2 (11). – С. 88–97.
6. Дзюблук О. В. Теоретико-методологічні засади формування кредитної політики комерційних банків в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2011. – Випуск 16. – С. 57–65.
7. Кредитний ризик комерційного банку: Навч. посіб. / За ред. В. В. Вітлінського. – К.: Знання, 2000. – 251 с.
8. Банківські операції: Підручник / За ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2006. – 727 с.
9. Васюренко О. В. Банківський менеджмент: Посібник. – К.: Видавничий центр "Академія", 2001. – 320 с.
10. Панова Г. С. Кредитная политика коммерческого банка: Монография. – М.: ИКЦ "ДИЦ", 1997. – 464 с.
11. Жарковская Е. П. Банковское дело: Учебник. – М.: Омега-Л: Высш. шк., 2003. – 440 с.
12. Банковское дело и финансирование инвестиций: Том II: Политика и стратегия. – Часть 1 / Под ред. Н. Брука. – Вашингтон: Институт экономического развития Всемирного банка, 1995. – 380 с.
13. Синки Дж. Ф. Управление финансами в коммерческих банках: Пер. с англ. – М.: Gallataxu, 1994. – 962 с.
14. Консолідований річний фінансовий звіт ПАТ КБ Приватбанк за 2009–2012 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.privatbank.ua/>
15. Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку / О. В. Васюренко, В. Ю. Подчесова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 170–177.